

DOI: 10.31548/hspedagog15(1).2024.36-42

УДК 61: 378.377.5(481)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В НОРВЕГІЇ

Тетяна КУЧАЙ, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

e-mail: tetyanna@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3518-2767>

Антоніна ЧИЧУК, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

e-mail: toniabida@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>

Олена БІДА, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти

та управління закладами освіти

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

e-mail: tetyanna@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>

Анотація. У статті здійснено аналіз освітньої системи Норвегії, з'ясовано шляхи зростання саме цієї країни, яка демонструє унікальність й оригінальність у більшості соціально-політичних, економічних інституцій, зокрема, й у системі освіти. Освіта Норвегії відповідає на виклики часу, перебуває у стадії прогресивного розвитку, орієнтується на кращі європейські стандарти функціонування. У Норвегії, створена така піраміда освіти, що має потужний фундамент і видатні досягнення в таких сферах життя суспільства, як: підготовка висококваліфікованих кадрів, реалізація науково-технічних, гуманітарних, соціокультурних проектів світового рівня. При цьому ключову роль у цій піраміді відіграє вища освіта. Вищій освіті передують, так звані, «просунуті школи» або коледжі, де після закінчення закладу середньої освіти учень має альтернативу обрати програму професійно-технічної освіти (якщо він має на меті отримати елементарні навички в певній професії і досить швидко почати працювати) або програму з поглибленим вивченням природничих і гуманітарних предметів (якщо учень після закінчення закладу середньої освіти прагне отримати базу знань для подальшого вступу до університету). Програма і методика навчання в коледжі більш складна й інтенсивна, ніж в середній школі. Для задоволення вимог часу в компетентнісно підготовлених випускниках шкіл, готових до дорослого навчання, роботи і життя, в Норвегії визнали необхідність забезпечення відповідно підготовлених учителів. У Норвегії введено нову програму підготовки фахівців, яка передбачає, що за студентами зберігається право вибору на вчителювання в 1–7 або 5–10 класах. Крім університетської освіти, існують інші програми підготовки, навчання за якими кваліфікує учасників до роботи в школі. Виокремлено найбільш суттєві тенденції розвитку й удосконалення освітніх систем. Норвегія визнає необхідність упровадження національної системи сертифікації вчителів, яка проводиться з метою забезпечення відповідності професійного рівня молодого вчителя потребам і вимогам роботи у школі, а також ознайомлення з вимогами до молодих професіоналів. Вважаємо досвід Норвегії з упровадження механізмів забезпечення якості освіти корисним для України.

Ключові слова: Норвегія, сертифікація вчителів, система підготовки вчителів, початкова школа, заклади середньої освіти, вища школа, коледжі.

©Кучай Т., Чичук А., Біда О.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 15(1) 2024

Постановка проблеми (Formulation of the problem).

Вітчизняна освітня політика, базуючись на прагненні досягти європейського рівня якості й приєднатися до освітнього простору Європи, зорієнтована на пошук фундаментальних підходів до побудови системи освіти, яка найбільш повно відповідає соціально-економічним потребам українського суспільства, але з урахуванням кращого європейського досвіду. Отже, в умовах глобалізації та інтеграції сучасного освітнього простору та ризиків, пов'язаних з ними, вивчення зарубіжного досвіду організації та функціонування освіти набуває особливого значення для української педагогічної науки та практики. Відтак, урахувавши сучасні євроінтеграційні тенденції, є доцільним проаналізувати сутність та можливості застосування у вітчизняному освітньому просторі досягнень у галузі вищої освіти провідних країн світу, зокрема Норвегії як однієї з найбільш розвинутих скандинавських країн [1].

Норвегія є світовим лідером у галузі досліджень та розвитку науки. Рівень освітньої системи, який досягнутий сьогодні в цій країні, є вагомим чинником її інтелектуального, економічного, соціального, науково-технічного, інноваційно-технологічного і культурного розвитку [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). особливості функціонування системи освіти Норвегії висвітлені у працях М. Громкової, О. Джуринського, В. Ісаєва, Т. Логвіненко, Н. Ничкало, О. Огієнко, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, В. Тевліна та ін.).

Мета (Purpose): здійснити аналіз освітньої системи Норвегії.

Виклад основного матеріалу (Presenting main material). Вища освіта Норвегії характеризується (за окремими винятками) державним рівнем управління. Нечисленні приватні вищі навчальні заклади одержують від дер-

жави субсидії. Держава виявляє високий рівень відповідальності за стан вищої освіти на різних рівнях: законодавчому, здійсненні фінансування, участі у міжнародних об'єднаннях, забезпеченні співробітництва вищої школи та підприємницьких структур у науково-дослідницькій діяльності.

У вирішенні освітніх завдань держава взаємодіє з автономним підходом до управління ЗВО.

Майже всі освітні заклади (за винятком приватних) знаходяться під юриспруденцією держави та одержують державне фінансування. Навчання, як правило, безкоштовне (за деякими незначними винятками в оплаті ряду програм спеціалізованого профілю). Студенти мають можливість на необхідні навчальні потреби одержувати кредити.

Навчання здійснюється, в основному, норвезькою мовою, але є й англійські програми. Норвегія, як Швеція та Данія, однією з перших приєдналася до Болонської Конвенції і здійснює навчальний процес відповідно до її вимог. Найбільшими та найбільш вагомими в країні є університети в містах Осло, Тромс і Тронхейм. Вища освіта Норвегії відповідає на виклики часу, перебуває у стадії прогресивного розвитку, орієнтується на кращі європейські стандарти функціонування [3].

Країна демонструє унікальність й оригінальність у більшості соціально-політичних, економічних інституцій, зокрема, й у системі освіти. Ми поставили за мету: з'ясувати шляхи зростання саме цієї країни, бо:

– Норвегія є високо розвинутою країною, в якій освіта посідає пріоритетне місце в структурі соціально-економічних інституцій;

– система освіти належить до самих егалітарних у Європі;

– система підготовки вчителів визнається однією з ефективних у світі;

– за формальними показниками рівності освітніх можливостей Норвегія займає провідне місце в світі [4].

У Норвегії, створена така піраміда освіти, що має потужний фундамент і видатні досягнення в таких сферах життя суспільства, як:

– підготовка висококваліфікованих кадрів,

– реалізація науково-технічних, гуманітарних, соціокультурних проектів світового рівня. При цьому ключову роль у цій піраміді відіграє вища освіта.

Варто зауважити, що вищій освіті передують, так звані, «просунуті школи» або коледжі, де після закінчення закладу середньої освіти учень має альтернативу обрати програму професійно-технічної освіти (якщо він має на меті отримати елементарні навички в певній професії і досить швидко почати працювати) або програму з поглибленим вивченням природничих і гуманітарних предметів (якщо учень після закінчення закладу середньої освіти прагне отримати базу знань для подальшого вступу до університету). Слід відзначити, що програма і методика навчання в коледжі більш складна й інтенсивна, ніж в середній школі. Тому існує певна диспропорція між середньою школою та коледжем, яка в останні роки викликає питання і дискусії в норвезькому суспільстві, пов'язані з новим етапом реформування шкільної освіти, в ході якої необхідно удосконалити базову підготовку учнів у школах, яка дуже відрізняється від вимог у коледжі та вишах [1].

Норвезькі педагоги і соціологи простежили дві основні причини, які обумовили реформи системи освіти. Перша з них полягає в тому, що школа й освітня система країни взагалі беруть на себе основну роль у вихованні підростаючого покоління, друга причина – у зв'язку з більш високим соціальним і технологічним рівнем розвитку норвезького суспільства, зросла потреба у високоосвічених фахівцях.

Загальноосвітні реформи охопили всі рівні норвезької освітньої системи. Розглянемо основні результати нововведень.

Шкільна програма в цій країні відрізняється від нашої вітчизняної кількістю предметів, які вивчаються, – усього їх 10.

Такі науки, як: фізика, хімія, біологія, географія – об'єднані у один предмет – природознавство. Історія, географія, право, соціологія об'єднані в одну навчальну дисципліну – суспільствознавство. Як показує практика, наскрізною є інтеграція, що є домінуючою зараз і в новій українській школі. Проте, багато годин відводиться на такі заняття, як: музика, малювання, праця, фізкультура, домашнє господарство.

Велику увагу приділяють англійській мові, яка є обов'язковою іноземною мовою у школі. Незвично те, що немає такого окремого предмета, як інформатика, однак практично на кожному уроці обов'язковою є робота на комп'ютері. При цьому, Міністерство освіти і досліджень Норвегії створило національну установу «Норвезький центр для ІКТ в освіті», який займається спостереженням розвитку різних аспектів цифрової компетентності здобувачів освіти.

Ще один феномен норвезької освіти: декілька сімей, скооперувшись, можуть навчати своїх дітей разом самостійно, а не віддавати їх до школи. Це дозволено, але використовується, в основному, там, де немає навчальних закладів поблизу, щоб не віддавати дитину до школи-інтернату. Це, як правило, практикується на півночі Норвегії і на островах.

Цікавим є той факт, що задля задоволення вимог часу в компетентісно підготовлених випускниках шкіл, готових до дорослого навчання, роботи і життя, в Норвегії визнали необхідність забезпечення відповідно підготовлених учителів.

Майбутні вчителі в Норвегії отримують педагогічну освіту в університетах, які пропонують чотирирічну програму підготовки. З 2010 р. у Норвегії введено нову програму підготовки фахівців, яка передбачає, що за студентами

зберігається право вибору на вчителювання в 1 – 7 або 5 – 10 класах. В новій програмі виділено більшу кількість годин на педагогічну практику, передбачено більш поглиблену підготовку з окремих академічних предметів (інтегрованих курсів), оскільки в Норвегії не існує вчителів-предметників, а тільки педагоги, які вчать з 1 по 7 чи з 5 по 10 класи.

Крім університетської освіти, існують інші програми підготовки, навчання за якими кваліфікує учасників до роботи в школі, а саме «Практично-педагогічна освіта» PPU (practical-pedagogical education). Вона розрахована на один рік для студентів, які отримали ступінь «бакалавр» та далі продовжують здобувати професію вчителя. ППО передбачає вивчення предметів, або професійне навчання (практика та професійна теорія), і спрямована на викладання у старшій та молодшій середній школі.

Разом з цим, існує можливість обрати чотирирічний або п'ятирічний план інтегрованої підготовки до професії учителя, де вивчається педагогіка, дидактика окремих предметів, проводиться практика. Проблема, яка довгий час існувала у Норвегії, – це перехідний період від навчання та оволодіння професією вчителя в теорії до справжньої роботи у школі.

Найбільш суттєвими тенденціями розвитку й удосконалення освітніх систем стали:

- підвищення ролі і значення освіти в житті суспільства, перетворення її на реальну виробничу і соціальну силу;

- формування цілісної і гнучкої перманентної системи навчання і виховання, здатної оперативно реагувати на суспільні та особисті потреби, що постійно змінюються;

- поєднання традиційної та альтернативної освіти, державного, суспільного і приватного;

- прагнення виділити базовий зміст освіти, варіативні додаткові курси,

запровадження у практику нових методів і форм навчання;

- диференціація навчання з урахуванням культурних, етнічних, соціальних та індивідуальних особливостей учнів, інтернаціоналізації змісту і процесу навчання в цілому;

- модернізація навчально-матеріальної бази, оновлення обладнання, створення навчальних комплексів із метою забезпечення гармонійного розвитку особистості та вимог до майбутнього працівника, з одного боку, а з іншого – використання навчальних можливостей сучасної комп'ютерної та аудіовізуальної техніки, педагогічних технологій, які базуються на останніх досягненнях філософії, соціології, психології;

- масова професіоналізація школярів на базі достатньо високого рівня загально-розвиваючої підготовки; прагнення раннього виявлення особливо обдарованих дітей, створення для них відповідної підтримки в отриманні освіти;

- демократизація та гуманізація організації й управління освітою, інтеграція навчальних дисциплін, забезпечення широкої та всебічної культурної підготовки здобувачів освіти;

- становлення сучасного педагогічного мислення, побудова відносин «учитель – учень» на основі педагогіки співробітництва тощо [2].

Також Норвегія визнає необхідність запровадження національної системи сертифікації вчителів, яка буде проводитися з метою забезпечення відповідності професійного рівня молодого вчителя потребам і вимогам роботи у школі, а також ознайомлення з вимогами до молодих професіоналів. Міністерство планує залучити інші представництва до реалізації програми сертифікації вчителів на державному рівні.

Важливим для Норвегії є питання забезпечення якості підготовки вчителів. «GNIST» – назва п'ятирічного проекту співробітництва таких організацій як:

Міністерство освіти та досліджень, Спілка освіти Норвегії, Норвезька асоціація місцевого і регіонального управління, Норвезька конфедерація профспілок (LO), Конфедерація норвезьких підприємств (NHO), студенти педагогічних установ у Спілці освіти Норвегії, Норвезька студентська асоціація (StL), Норвезька асоціація вчителів, Норвезька спілка працівників шкіл (SL), Норвезька Асоціація керівників шкіл та національної ради освіти для вчителів (NRLU). Проект має на меті покращити якість освіти вчителів і сприяти розвитку професії вчителя. Такий союз різних організацій покликаний підвищити статус професії та допомогти в майбутньому залучати до роботи в школі кваліфікованих учителів.

Головними пунктами програми є:

- проведення широкомасштабної компанії по найму на роботу вчителів;
- покращення рівня освіти для майбутніх викладачів;
- підвищення рівня професійної кваліфікації вчителів;
- підвищення рівня професійної кваліфікації керівництва школи.

Обов'язковим у Норвегії є лише проведення раз на рік офіційної перевірки адміністрацією школи результатів роботи вчителя. Така перевірка, перш за все, надає можливість учителю та керівництву школи перевірити спектр обов'язків, вимог та труднощів, що виникають у роботі, а також виявити побажання щодо подальшого удосконалення.

Крім перевірки результатів роботи вчителів адміністрацією, існує так зване опосередковане оцінювання роботи вчителів через «учнівське опитування», яке обов'язково проводиться в усіх школах. Оцінювання роботи вчителя проводиться і шкільною адміністрацією у вигляді відвідувань уроків та відповіді дирекції на 47 питань опитувальника.

Узагальнюючи цю велику кількість питань, варто зазначити, що вони в більшій мірі стосуються управлінських

якостей учителя, його здатності керувати класом, працювати в багатонаціональному середовищі, вмінні відповідати на питання учнів та ін. Жодний із 47 пунктів не висвітлює володіння професійними вчительськими навичками, методичні аспекти уроку, засвоєння учнями теми, відповідність і доцільність вправ тощо [5].

Висновки (Discussion). Вища освіта Норвегії відповідає на виклики часу, перебуває у стадії прогресивного розвитку, орієнтується на кращі європейські стандарти функціонування. Мета статті: здійснити аналіз освітньої системи Норвегії, з'ясувати шляхи зростання саме цієї країни, яка демонструє унікальність й оригінальність у більшості соціально-політичних, економічних інституцій, зокрема, й у системі освіти.

У Норвегії, створена така піраміда освіти, що має потужний фундамент і видатні досягнення в таких сферах життя суспільства, як: підготовка висококваліфікованих кадрів, реалізація науково-технічних, гуманітарних, соціокультурних проектів світового рівня. При цьому ключову роль у цій піраміді відіграє вища освіта.

Вищій освіті передують, так звані, «просунуті школи» або коледжі, де після закінчення закладу середньої освіти учень має альтернативу обрати програму професійно-технічної освіти (якщо він має на меті отримати елементарні навички в певній професії і досить швидко почати працювати) або програму з поглибленим вивченням природничих і гуманітарних предметів (якщо учень після закінчення закладу середньої освіти прагне отримати базу знань для подальшого вступу до університету). Програма і методика навчання в коледжі більш складна й інтенсивна, ніж в середній школі. Задля задоволення вимог часу в компетентісно підготовлених випускниках шкіл, готових до дорослого навчання, роботи і життя, в Норвегії визнали необхідність забезпечення відповідно підготовлених учителів.

У Норвегії введено нову програму підготовки фахівців, яка передбачає, що за студентами зберігається право вибору на вчителювання в 1–7 або 5–10 класах. В новій програмі виділено більшу кількість годин на педагогічну практику, передбачено більш поглиблену підготовку з окремих академічних предметів (інтегрованих курсів), оскільки в Норвегії не існує вчителів-предметників, а тільки педагоги, які вчать з 1 по 7 чи з 5 по 10 класи.

Крім університетської освіти, існують інші програми підготовки, навчання за якими кваліфікує учасників до роботи в школі.

Виокремлено найбільш суттєві тенденції розвитку й удосконалення освітніх систем.

Норвегія визнає необхідність упровадження національної системи сертифікації вчителів, яка проводиться з метою забезпечення відповідності професійного рівня молодого вчителя потребам і вимогам роботи у школі, а також ознайомлення з вимогами до молодих професіоналів. Міністерство планує залучити інші представництва до реалізації програми сертифікації вчителів на державному рівні, бо для Норвегії важливим є питання забезпечення якості підготовки вчителів.

Вважаємо досвід Норвегії з упровадження механізмів забезпечення якості освіти корисним для України. Подальші дослідження будуть спрямовані на розгляд програм і методик навчання в коледжі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Желанов Д. В. Тенденції розвитку вищої освіти в Норвегії. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2020. 48. 64–73.

2. Лалак Н.В. Сучасні тенденції реформування системи освіти Норвегії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія»: зб. наук. пр. / Ред.

кол. : Пазюра Н. В. (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2020. 1 (11). 229-232

3. Логвиненко Т. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі. *Науковий вісник УЖНУ*. Серія «Педагогіка. Соціальна робота». 30. 86-89.

4. Огієнко О. І. Педагогічна освіта Норвегії: генеза і тенденції розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. 4 (6). 86 -96.

5. Оржеховська О. Механізми забезпечення якості шкільної освіти в Норвегії. *Порівняльно-педагогічні студії*. 4(18). 2013. 102-108.

REFERENCES

1. Zhelanov D.V. Tendentsiyi rozvytku vyshchoyi osvity v Norvehiyi. *Teoriya ta metodyka navchannya ta vykhovannya*. 2020. 48. 64–73.

2. Lalak N.V. Suchasni tendentsiyi reformuvannya systemy osvity Norvehiyi. *Naukovyy visnyk Mukachiv'skoho derzhavnoho universytetu*. Seriya «Pedahohika ta psykholohiya»: zb. nauk. pr. / Red. kol. : Pazyura N. V. (hol. red.) ta in. Mukachevo: Vyd-vo MDU, 2020. 1 (11). 229-232

3. Lohvynenko T. Vyshcha osvita Daniyi, Norvehiyi, Shvetsiyi u suchasnomu yevropeys'komu vymyri. *Naukovyy visnyk UZHNU*. Seriya «Pedahohika. Sotsial'na robota». 30. 86-89.

4. Ohienko O. I. Pedahohichna osvita Norvehiyi: heneza i tendentsiyi rozvytku. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi*. 2010. 4 (6). 86 -96.

5. Orzhekhovs'ka O. Mekhanizmy zabezpechennya yakosti shkil'noyi osvity v Norvehiyi. *Porivnyal'no-pedahohichni studiyi*. 4(18). 2013. 102-108.

ENSURING THE QUALITY OF EDUCATION IN NORWAY

Tetiana KUCHAI, Antonina CHYCHUK, Olena BIDA

Abstract. *The article analyzes the educational system of Norway, elucidates the ways of growth of this country, which demonstrates uniqueness and originality in most socio-political and economic institutions, in particular, in the education system. Education in Norway responds to the challenges of the times, is in a stage of progressive development, and is oriented towards the best European standards of functioning. In Norway, such a pyramid of education has been created, which has a powerful foundation and outstanding achievements in such areas of social life as: training of highly qualified personnel, implementation of world-class scientific-technical, humanitarian, socio-cultural projects. At the same time, higher education plays a key role in this pyramid. Higher education is preceded by so-called "advanced schools" or colleges, where after graduating from secondary education, the student has the alternative of choosing a vocational education program (if he aims to acquire basic skills in a certain profession and start working quickly enough) or a program with in-depth study of natural and humanitarian subjects (if a student after graduating from a secondary education institution seeks to obtain a knowledge base for further admission to a university). The curriculum and study methods in college are more complex and intensive than in high school. In order to meet the demands of the time in competently prepared school graduates, ready for adult learning, work and life, Norway recognized the need to provide appropriately trained teachers. In Norway, a new specialist training program has been introduced, which provides that students retain the right to choose teaching in grades 1–7 or 5–10. In addition to university education, there are other training programs that qualify participants for school work. The most significant trends in the development and improvement of educational systems are highlighted. Norway recognizes the need to implement a national system of teacher certification, which is carried out in order to ensure that the professional level of a young teacher matches the needs and requirements of work in a school, as well as familiarization with the requirements for young professionals. We consider Norway's experience in implementing mechanisms to ensure the quality of education to be useful for Ukraine.*

Key words: *Norway, teacher certification, teacher training system, primary school, secondary education institutions, higher school, colleges*